

جیاوازیی ژماره‌کانی داهاٲ و خه‌رجی له نیوهی په‌که‌می 2023 دا له عێراق

14-09-2023

نووسه‌ره‌کان

مه‌حموود بابان

کوڤته : ئەم جیاوازییانه‌ی داهاٲ و خه‌رجیه‌کان وه‌ک ئەوه‌ی له بودجه وله راپۆڤته‌کانی وه‌زاره‌تی داراییدا هاٲوه له‌لایه‌ک و ئەو جیاوازییه‌ی له ژماره‌کانی یاساکه‌دا هه‌یه، که به‌گشتی سه‌روو 1 تریلیۆن دینه‌ره و به‌ته‌نیاش له به‌شه بودجه‌ی پارێزگای ئەنبار 30 ملیار دینه‌ره، به‌دنیاییه‌وه ئەگه‌ر ورده‌کارییه‌کانی ئەو 65 دامه‌زراوه، وه‌زاره‌ت و پارێزگایانه‌ش وردتر بکریته‌وه شتی نوێ ده‌بینین.

کۆتاییه‌کانی مانگی حوزه‌یران و سه‌ره‌تای ته‌ممووزی ته‌مسال هۆلی په‌رله‌مانی عێراق جمعی ده‌هات له په‌رله‌مانتاران بۆ په‌سه‌ندکردنی پرۆژه‌یاسای بودجه‌ی 2023 و دوو سالی داهاوو. گفتوگۆکانی نیو په‌رله‌مان چر و درێژخایه‌ن بوون و چه‌ندین رۆژ تاوه‌کو به‌ره‌به‌یان به‌رده‌وام بوون، به‌لام به‌پێی یاساکه‌ بیټ، له‌وانه‌یه‌ گفتوگۆکان هێنده‌ی سیاسی بووبیټ، ته‌وه‌نده‌ ئابوووری و وردبوونه‌وه‌ له ژماره‌کان نه‌بووبیټ. بۆ نموونه‌ به‌ته‌نیا له کۆی گشتی خه‌رجیه‌کاندا جیاوازی 1 تریلیۆن و 258 ملیار دینار هه‌یه. ته‌مه‌ش به‌سه‌ر وه‌زاره‌تی دارایی، لیژنه‌ی دارایی په‌رله‌مان، ته‌نجومه‌نی بالای ئابوووری عێراق و 327 په‌رله‌مانتاردا تیپه‌ریوه‌ (ل60-63). له‌مه‌ش سه‌رنج‌راکیشتر جیاوازی خه‌رجی پارێزگای ته‌نباره‌ که نه‌ده‌بوایه‌ به‌سه‌ر سه‌رۆکی په‌رله‌مان و په‌رله‌مانتاران سوننه‌ له لیژنه‌ی داراییدا تیپه‌رپێټ، چونکه‌ کۆی خه‌رجیه‌کانی پارێزگای ته‌نبار به‌ 466 ملیار دینار دانراوه، به‌لام کاتی کۆکراوه‌ته‌وه‌ 436 ملیار دیناری بۆ نوسراوه. واته‌ ته‌نیا له کۆکردنه‌وه‌ی بودجه‌ی ته‌رخانکراوی ته‌م پارێزگایه‌دا 30 ملیار دینار جیاوازی هه‌یه!

به‌پێی بودجه‌ سێ سالییه‌که‌، خه‌رجیه‌کانی عێراق له 2023 دا 198 تریلیۆن دیناره، واته‌ له‌نیوه‌ی یه‌که‌مدا 99 تریلیۆن دینار خه‌رج ده‌کرێټ، به‌لام له شه‌ش مانگی رابردوودا نیوه‌ی ته‌وه‌ش خه‌رجنه‌کراوه. ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه‌ ته‌و کورته‌هێنانه‌ی له یاساکه‌دا باسه‌ده‌کرێټ روونه‌ده‌ات، چونکه‌ به‌پێی راپۆرته‌کانی وه‌زاره‌تی دارایی له‌باره‌ی خه‌رجی و داهاته‌کانی عێراق به‌پێی وه‌زاره‌ته‌کان، تاوه‌کو کۆتایی حوزه‌یرانی 2023، کۆی خه‌رجیه‌کانی به‌کارخستن و وه‌به‌ره‌هێنان گه‌یشته‌وه‌ته 47 تریلیۆن دینار و داهاتی نه‌وتی و نانه‌وتی له‌سه‌رووی 54 تریلیۆن دینار بووه، واته‌ له شه‌ش مانگی یه‌که‌می ته‌مسالدا، 7 تریلیۆن دینار زیادده‌ی جیاوازی نیوان داهات و خه‌رجی بووه‌ له عێراق.

هه‌روه‌ها، به‌پێی بودجه‌ په‌سه‌ندکراوه‌که‌ بۆ 2023، ده‌بوایه‌ داهاتی نه‌وت رێژه‌ی 87% و داهاتی نانه‌وتیش رێژه‌ی 13% ی کۆی گشتی داهات پێکه‌هێنێټ، به‌لام به‌پێی راپۆرته‌کانی وه‌زاره‌تی دارایی، له‌نیوه‌ی یه‌که‌می ته‌مسالدا، داهاتی نه‌وتی رێژه‌ی 99.2% و داهاتی نانه‌وتیش ته‌نیا رێژه‌ی 0.8% کۆی گشتی داهاتیان پێکه‌هێناوه!

خالیکی دیکه‌ی په‌یوه‌ست به‌ داهاتی نه‌وتیه‌وه، جیاوازی نیوان راپۆرت و بلاوکراوه‌کانی وه‌زاره‌تی نه‌وت و وه‌زاره‌تی داراییه‌ له‌باره‌ی ته‌م داهاته‌وه. به‌شێوه‌یه‌که‌ له‌ نیوه‌ی یه‌که‌می ته‌مسالدا، داهاتی نه‌وت له‌لایه‌ن وه‌زاره‌تی نه‌وته‌وه 44.4 ملیار دۆلار، واته‌ 59.4 تریلیۆن دینار بووه، به‌لام به‌پێی وه‌زاره‌تی دارایی ته‌نیا 53.8 تریلیۆن دینار بووه. ته‌مه‌ش واتای ته‌وه‌یه‌ که حه‌قه‌ده‌ستی کۆمپانیاکانی به‌ره‌مه‌هێنه‌ر له کێلگه‌ نه‌وتیه‌کانی عێراق، سه‌روو 5.5 تریلیۆن دینار بووه، ته‌مه‌ش به‌پێی خه‌رجیه‌کانی وه‌زاره‌تی نه‌وت که له‌و شه‌ش مانگه‌دا 728 ملیار دینار بووه.

له‌کاتی‌دا، به‌پێی پرۆژه‌یاسای بودجه‌ ده‌بوایه‌ داهاتی نه‌وتی 57.6 تریلیۆن دینار بووايه، به‌لام 3.8 تریلیۆن دینار که‌مه‌تره‌ له‌و بپه‌ی که‌ بۆ عێراق ماوه‌ته‌وه، ته‌مه‌ش سه‌ره‌رای فرۆشتنی به‌رمیلێک نه‌وت به‌ تیکرای 74.6 دۆلار له‌و شه‌ش مانگه‌دا، که‌ نزیکه‌ی 5 دۆلار زیاتره‌ وه‌ک له‌وه‌ی له‌ بودجه‌دا ها‌توووه. هه‌ربۆیه‌ش به‌دڵنیاییه‌وه‌ نه‌بوونی هه‌نارده‌کردنی نه‌وت له‌ هه‌ریمی کوردستان و به‌شدارینه‌کردنی له‌ پر کردنه‌وه‌ی ته‌و بپه‌ی له‌ بودجه‌دا ها‌توووه، وایکرد تیکرای هه‌نارده‌کردنی رۆژانه‌ له‌و ماوه‌یه‌دا 3.29 ملیۆن به‌رمیل بیت له‌ جیاتی 3.5 ملیۆن به‌رمیل نه‌وت که‌ له‌ بودجه‌دا دانراوه.

لیژنه‌دا و به‌ وردبوونه‌وه‌ له‌ ژماره‌کانی نیو بودجه‌ی 2023، راپۆرته‌کانی وه‌زاره‌تی دارایی و راپۆرته‌کانی وه‌زاره‌تی نه‌وت هه‌لوه‌سته‌یه‌که‌ له‌سه‌ر جیاوازییه‌کان له‌ داهات و خه‌رجیه‌کان ده‌که‌ین.

خه‌رجیه‌کان به‌پێی بودجه‌ و وه‌زاره‌تی دارایی له‌ نیوه‌ی یه‌که‌می 2023 دا

رۆژی 12 ی حوزه‌یرانی 2023، په‌رله‌مانی عێراق پرۆژه‌یاسای بودجه‌ سێ سالییه‌که‌ی په‌سه‌ندکرد، که‌ به‌پێی یاسای بودجه‌ی 2023 ی عێراق 198.9 تریلیۆن دیناره، که‌ نزیکه‌ی سه‌رووی 64 تریلیۆن دیناری کورته‌هێنانی هه‌یه و به‌ قه‌رز پڕ ده‌کرێته‌وه، ته‌م یاسایه‌ رۆژی 26 حه‌وه‌یران [له‌ رۆژنامه‌ی فه‌رمی عێراق](#) بلاوکراوه‌ته‌وه‌ و ته‌م داتا‌یانه‌ی لیژنه‌دا خراوه‌ته‌روو له‌وێه‌وه‌ وه‌رگیراوه.

له‌ لاپه‌ره‌ 60-63 دا، خه‌رجیه‌کان له‌سه‌ر ئاستی 65 دامه‌زراره، وه‌زاره‌ت و پارێزگا بۆ 2023 خراونه‌ته‌روو، ته‌وه‌ی جێگه‌ی سه‌رنجه‌ که‌ له‌ کۆی گشتی بودجه‌ی خه‌رجکراودا، 1 تریلیۆن و 258 ملیار دینار جیاوازی هه‌یه. زۆرتین جیاوازی له‌کۆی بودجه‌ی به‌رنامه‌ی تابه‌ته‌ که‌ ده‌گاته‌ 477 ملیار دینار.

هه‌روه‌ها نه‌ک ته‌نیا له‌ کۆکردنه‌وه‌ی گشتیه‌که‌دا جیاوازی هه‌یه، به‌لکه‌و له‌و بودجه‌یه‌ی بۆ پارێزگای ته‌نباریش ته‌رخانکراوه‌ جیاوازی هه‌یه.

بۇ نموونە بۇ پارىزگاى ئەنبار 198.4 مىلياردىنار ۋەك بودجەى بەكارخستىن، 105 مىليارد ۋەك بودجەى بەرنامەى تايىبەت و 162 مىليارد ۋەك بودجەى سەرمايە دانراۋە، كە كۆى ئەم سىيانە پىنگەۋە دەكاتە 466.3 مىلياردىنار، بەئام لە بودجە بئاوكرراۋەكەدا تەنبا 436 مىلياردىنار نوسراۋە (ل 63).

ئەم جياۋازىيانەى ژمارەكان كە لە ياسادا ھەيە، پرسىيارىكى جەۋھەرى دەۋروژىئىت كە ئابا لە عىراق كار بە ياساكە دەكرىت؟ ئەگەر كارى پىدەكرىت، لەسەر چ بنەمايەك و بەكام ژمارە دەبىت، چونكە جگە لە جياۋازى و جياكارى لە دابىنكردىنى پىداۋىستى و شىۋازى تەرخانكردىنى پارە بۇ دامەزراۋە و ۋەزارەتەكان، ئەۋا ژمارەكانىش يەك ناگرئەۋە! (پرۋانە خستەى يەكەم لە خوارەۋە)

لەرۋوى خەرجىيەكانەۋە، چەند ژمارەيەكى سەرنجراكىش ھەيە كە ۋەك خەرجى لەماۋەى 2023دا لە ياسادا ھانۋە، بۇ نموونە كۆى خەرجىيەكانى كۆمەئەى زانستى عىراق كە لە چوارچىۋەى بودجەى سەرۋكايەتى كۆمار داىە، سائانە 6 مىلياردىنارە، دوو دەستەى ۋەك دىۋانى چاۋدىرى دارابى و دەستەى نەزاهەش پىكەۋە 223 مىلياردىنارى بۇ تەرخانكرراۋە. لەسەرۋو ئەمانەشەۋە، دادگاى بالاي فىدرالى 15 مىلياردىنارى بۇ تەرخانكرراۋە، كە بەپى راکەياندرارۋى لەم رۇژانەدا [يەك لەسەر سى ئەۋ پارەيەى بۇ كرىنى ئۆتۆمبىل تەرخانكرۋە](#)، واتە بە بەھاي 5 مىلياردىنار خەرجىيەكانى بۇ ئۆتۆمبىلە لە 2023 دا.

بەپى ياسا بىت، ئەۋا عىراق ئەمسال 198.8 ترىليۇن دىنار خەرجەكات، بەئام ئەگەر خەرجىيەكان خىرا نەكرىن، ئەۋا ئەۋ 198.9 ترىليۇن دىنارەى لەبودجەدا ھاتۋە نىۋەشى خەرج ناكرىت، چونكە لە چوار ۋەرزى سالى تەنبا ۋەرزىكى ماۋە و، لە 11 تەممووز دا ئەنجومەنى ۋەزىران رىنمايىيەكانى بودجەى پەسەندكرد و [لە 7 ئابى 2023دا لە رۇژنامەى فەرمى بئاوكررايەۋە](#).

جياۋازىيەكى دىكەش، خەرجىيەكانە لەنىۋان ياساكە و راپۇرتەكانى ۋەزارەتى دارابى بۇ دامەزراۋە، ۋەزارەت و پارىزگاكان كە ھەندىكىان ۋەك ئەۋەى لە بودجەكەدا ھاتۋە بەنزيكەى خەرجكرراۋە، ھەندىكى دىكەشيان نەك نىۋە بگرە ھىچى بۇ خەرجنەكرراۋە. بۇ نموونە لە شەش مانگى يەكەمى ئەمسالدا دەۋايە 99 ترىليۇن دىنار خەرج بكرايە، كەچى 47 ترىليۇن دىنار خەرجكرراۋە، ھەرىۋيەش ئەگەر خەرجىيەكان ۋەك ئەۋەى پرۇژەياساى بودجە بىت، ئەۋا دەبىت لەنىۋەى دوۋەمى ئەمسالدا خەرجىيەكان نەك دوو ھىندە بەلكوو سى ھىندە بكرىت.

خستەى 1: خەرجىيەكان بەپى پرۇژەياساى بودجە 2023 بۇ دامەزراۋە، ۋەزارەتەكان و پارىزگاكان /ھەزار دىنار

بودجى ھۆججەت ۋە مۇھىم تەكشۈرۈش 2023					
ھۆججەت ۋە مۇھىم تەكشۈرۈش	كۆپ بەكارخستىن ھۆججەت - دېنار	قەرر / ھۆججەت دېنار	بىر بەرنامە تاييەت / ھۆججەت - دېنار	كۆپ گۈشى ھۆججەت - دېنار	كۆپ سەرمايە/ھۆججەت دېنار
ئىنجىمىنى ئۆزئارا	383,765,567	0	0	418,872,567	35,107,000
دەستە ئىشلىتىش ئۈچۈن تەييارلىغۇچى ۋە داۋامى	27,436,670	0	548,920	29,723,128	1,737,538
دەستە ئىشلىتىش ئۈچۈن تەييارلىغۇچى	60,686,321	0	0	60,686,321	0
دەستە ئىشلىتىش ئۈچۈن تەييارلىغۇچى	99,422,580	0	1,701,000	111,432,052	10,308,472
دەستە ئىشلىتىش ئۈچۈن تەييارلىغۇچى	97,638,768	0	0	112,863,768	15,225,000
ئىنجىمىنى ئۆزئارا ماقۇل قىلىش	32,213,599	0	3,240,000	35,453,599	0
ئىنجىمىنى ئۆزئارا ماقۇل قىلىش	36,501,602	0	0	59,201,602	22,700,000
سەرئۆلكىنى كۆمۈر	83,200,000	0	0	94,200,000	11,000,000
كۆمۈر يانسانى غىزاغ	5,017,663	0	0	6,043,663	1,026,000
دىۋان ئىنجىمىنى ۋەزىران	74,315,328	0	150,307,524	920,348,249	695,725,397
سەرئۆلكىنى ئىنجىمىنى ۋەزىران	235,105,871	0	477,000,000	1,228,242,934	516,137,063
مەكتەپ سەرئۆلكىنى ئىنجىمىنى ۋەزىران	210,612,208	0	0	229,149,978	18,537,770
سەرئۆلكىنى تەجەب تاييەت (تەجەب ئىشلىتىش)	8,940,371	0	0	8,940,371	0
شۈبھى دېگەن پەقەت ئىنجىمىنى ۋەزىران ۋە سىدىق دېگەن زىيان ئۆتكۈزۈشكەن ئە ئۆز ئاسىيۇنى تېررور ئىنجىمىنى ئاساسلىق ئىشلىتىش	15,553,292	0	477,000,000	990,152,585	497,599,293
ئىنجىمىنى ئاساسلىق ئىشلىتىش	352,647,186	0	16,000,000	401,237,186	32,590,000
ئىنجىمىنى ئۆزئارا ماقۇل قىلىش ماددە ئىشلىتىش	2,933,943	0	0	3,103,786	169,843
دىۋان ۋەقە شەيخ	1,139,953,660	0	0	1,459,953,660	320,000,000
دىۋان ۋەقە سۈنۈش	354,567,726	0	0	439,965,560	85,397,834
دىۋان ۋەقە شەيخ، ئىزىت ۋە سابىق ۋە مەندىلى	7,867,696	0	0	13,378,696	5,511,000
ئازانسى ھەۋالغىرى ئىشلىتىش غىزاغ	258,698,798	0	0	307,542,798	48,844,000
دەستە ئىشلىتىش ۋە تەييارلىق	11,139,735	0	0	14,139,735	3,000,000
زاكۇ ۋە كۆلۈنۈش ئىمام تەجەب	28,553,475	0	0	29,053,475	500,000
كۆلۈنۈش ئىمام كۆمۈر ئۆز ئىشلىتىش	27,434,389	0	0	27,934,389	500,000
دەستە ئىشلىتىش	342,291,328	0	0	354,463,953	12,172,625
دەستە ئىشلىتىش ئىنجىمىنى	128,038,039	0	0	130,825,244	2,787,205
ئازانسى رۇبىيە ۋە رۇبىيە ۋە تېررور	695,055,255	0	0	797,853,719	102,798,464
دەستە ئىشلىتىش ئۆز ئىشلىتىش	98,381,524	0	0	98,793,230	411,706
دەستە ئىشلىتىش شەيخ	3,570,036,381	0	0	3,743,703,290	173,666,909
دەستە ئىشلىتىش مەدەنى	120,738,920	0	0	324,138,920	203,400,000
دەستە ئىشلىتىش چاكارىدە ۋە سەرباز	251,078,900	0	0	283,078,900	32,000,000
سىدىق ئۆز ئىشلىتىش ۋە سامانى غىزاغ	13,730,050	0	0	14,960,050	1,230,000
دەستە ئىشلىتىش ئۆز ئىشلىتىش	28,763,000	0	2,920,000	36,020,000	4,337,000
ۋەزىرانى دەرەھە	792,644,422	0	0	837,318,177	44,673,755
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	26,438,006,758	12,350,981,021	28,274,027	39,204,615,207	387,353,401
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	12,952,174,283	0	23,662,113	13,887,487,961	911,651,565
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	6,002,903,187	0	7,802,057	6,020,593,244	9,888,000
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	7,986,241,849	0	1,110,259,739	9,903,178,252	806,676,664
ۋەزىرانى بەرگىزى	7,822,872,818	0	14,234,261	9,763,710,625	1,926,603,546
ۋەزىرانى دا	868,769,710	0	3,000,000	1,000,096,457	128,326,747
ۋەزىرانى پەرەزىدە	11,636,392,587	0	26,443,015	11,896,363,654	233,528,052
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش ۋە ۋەزىرانى	116,939,316	0	1,988,000	193,927,316	75,000,000
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	7,219,390,696	0	0	7,236,985,696	17,595,000
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	172,519,436	0	10,273,500	227,792,936	45,000,000
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش ۋە ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	79,682,429	0	1,085,000	2,834,067,429	2,753,300,000
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش ۋە ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	575,853,936	0	600,000,000	4,960,260,936	3,784,407,000
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	1,433,122,145	0	10,170,000	1,938,129,910	494,837,765
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش ئۆز ئىشلىتىش	452,247,144	0	114,183,000	1,042,616,278	476,186,134
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	7,482,695,007	0	0	23,287,261,007	15,804,566,000
ۋەزىرانى پلاندا ئۆز ئىشلىتىش	73,666,625	0	0	7,370,855,675	7,297,189,050
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش ۋە ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	937,190,739	0	0	1,120,766,089	183,575,350
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش ۋە ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	2,872,761,368	0	13,000,000	3,160,212,068	274,450,700
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	11,610,210,213	0	0	15,500,775,915	3,890,565,702
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	151,303,124	0	0	153,818,374	2,515,250
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	51,442,818	0	20,000,000	112,022,586	40,579,768
ۋەزىرانى ئۆز ئىشلىتىش	201,278,271	0	150,000,000	356,550,092	5,271,821
ھەزىمى كوردستان	13,428,663,041	400,000,000	0	16,497,871,089	2,669,208,048
ئىنجىمىنى ئۆز ئىشلىتىش	58,626,349	0	0	60,854,381	2,228,032
سەربەرىشتىلىك ئۆز ئىشلىتىش ۋە ئۆز ئىشلىتىش كەركوك	34,147,321	0	45,000,000	275,826,275	196,678,954
ئىنجىمىنى ئۆز ئىشلىتىش ھەزىمى ئۆز ئىشلىتىش	224,539,500	0	380,455,000	620,958,050	15,963,550
دەستە ئىشلىتىش ۋە تەييارلىق ئۆز ئىشلىتىش	18,076,190	0	0	18,467,390	391,200
دەستە ئىشلىتىش ئۆز ئىشلىتىش	2,263,589	0	259,200	2,548,825	26,036
سىدىق ئۆز ئىشلىتىش ۋە ئۆز ئىشلىتىش	1,916,174	0	0	199,778,174	197,862,000
پارنىزىكائى بەسەرە	481,968,082	0	137,241	2,148,723,775	1,666,618,452
پارنىزىكائى نەينەۋا	175,239,210	0	105,000,000	604,074,518	323,835,308
پارنىزىكائى بەغدا	163,135,303	0	0	719,144,663	556,009,360
پارنىزىكائى زىقار	114,653,963	0	0	360,824,468	246,170,505
پارنىزىكائى دىيە	139,869,779	0	24,624,489	286,692,042	122,197,774
پارنىزىكائى بايل	178,442,086	0	38,216,800	478,601,981	261,943,095
پارنىزىكائى ئەينار	198,450,627	0	105,000,000	466,305,485	162,854,858
پارنىزىكائى مېسان	110,494,324	0	0	421,284,961	310,790,637
پارنىزىكائى ۋاسىت	118,996,376	0	0	285,619,651	166,623,275
پارنىزىكائى تەجەب	114,010,603	0	0	217,828,280	103,817,677
پارنىزىكائى دىۋان	155,746,036	0	0	282,831,267	127,085,231
پارنىزىكائى مۇسەننا	74,371,125	0	0	162,955,844	88,584,719
پارنىزىكائى كەربەلا	116,092,427	0	0	195,871,433	79,779,006
پارنىزىكائى سەئەدىدىن	98,035,499	0	102,000,000	323,662,377	123,626,878
ئىنجىمىنى دەۋلەت	6,940,069	0	0	8,467,829	1,527,760
ئىنجىمىنى ئۆز ئىشلىتىش	692,686,347	0	500,000	714,886,347	21,700,000
دادىغائى پۇل ئۆز ئىشلىتىش	14,316,950	0	0	15,153,950	837,000
دەستە ئىشلىتىش ئۆز ئىشلىتىش تەييارلىق ۋە تەييارلىق	2,490,177	0	0	4,490,177	2,000,000
كۆپ گۈشى	133,456,799,873	12,750,981,021	4,064,284,886	200,168,586,524	49,896,520,744
كۆپ گۈشى بەگۈزىمى بودجە ۋە ئۆز ئىشلىتىش	133,221,694,002	12,750,981,021	3,587,284,886	198,910,343,590	49,350,383,681
تەييارلىق	235,105,871	0	477,000,000	1,258,242,934	546,137,063

به پئی راپورته کانی وه زارته دارایی تاوه کو کۆتایی حوزه بران 2023، کۆی خه رجیبه کان گه بشتووته 47.8 ترلیون دینار، که 41 ترلیون دینار بودجه ی به کارخستن (تشغیلی) ی بووه و 6 ترلیون دیناری بودجه ی وه به رهیتان بووه، وه کو له خشنه ی 2 دا هاتوو. له ماوه ی شه ش مانگی رابردودا زۆرتین پاره ی ته رخانکرا وه بودجه ی به کارخستن له دوای وه زارته دارایی که 10.8 ترلیون دینار بووه، وه زارته ناوخۆ به بری 5.9 ترلیون دینار به پله ی دووم وه وه زارته ی پهره ورده به 4.6 ترلیون دینار به پله ی سنیهم دیت.

خشنه ی 2: خه رجیبه کان به پئی راپورته کانی وه زارته دارایی تاوه کو کۆتایی حوزه بران 2023 به دینار

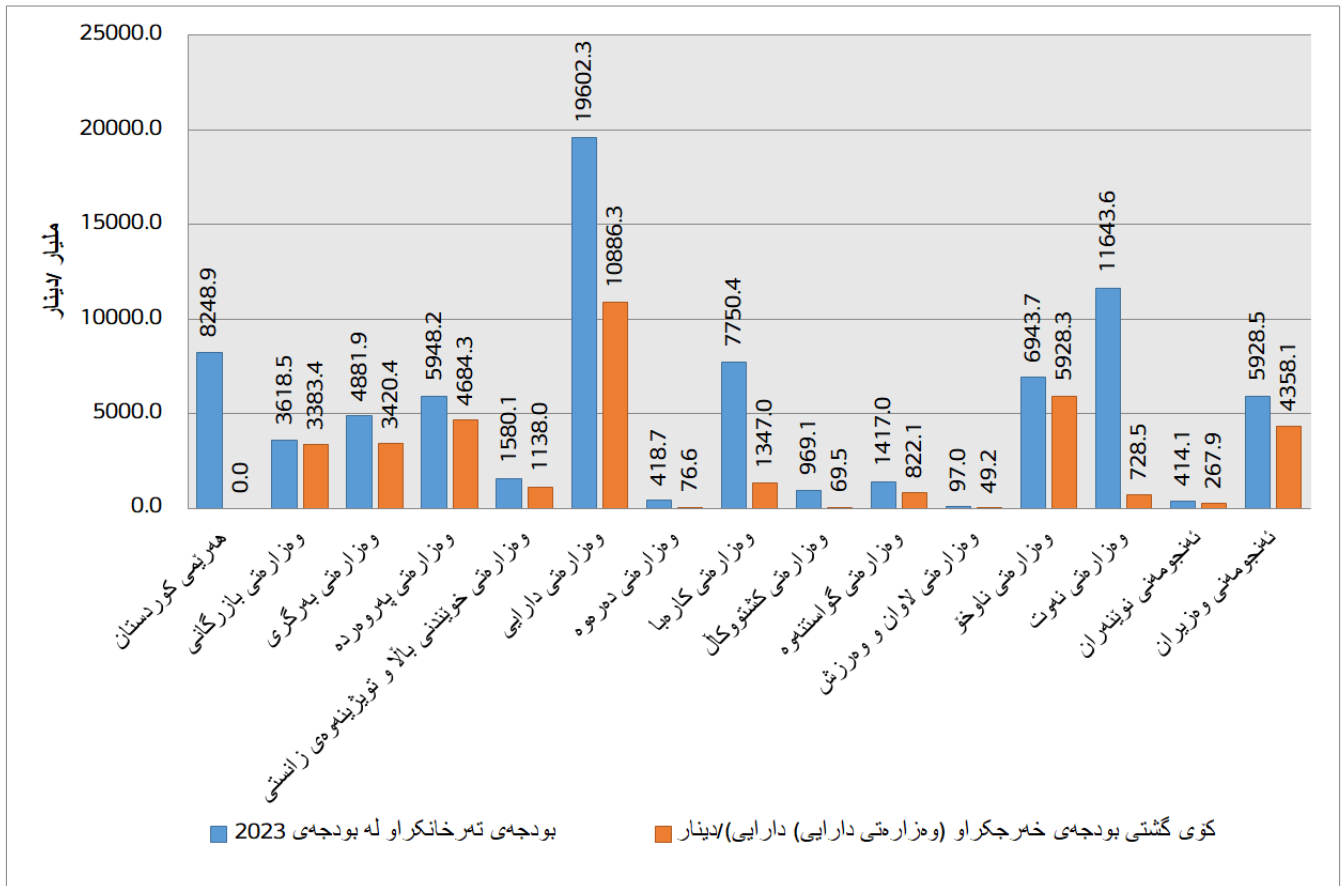
یه کخستن هودی نه ژمیر دکانی (حسابات) حکومت له سه ره بودجه ی فیدرالی تاو دو کو مانگی حوزه بران 2023			
راپورته خه رجیبه راسته قینه کان له سه ره ناستی وه زارته کان به پئی پۆلینکردنی کارگیری (مانگی حوزه بران 2023)			
ناوی وه زارته کان	بودجه ی نیستا (خه رجکراو)	بودجه ی وه به رهیتان	کۆی گشتی بودجه ی خه رجکراو
نهنجومانی نوینسان	267,683,016,222	254,073,475	267,937,089,697
سه ره و کایته کۆمار	25,827,440,070	0	25,827,440,070
نهنجومانی وه زیران	3,105,786,025,180	1,252,295,542,030	4,358,081,567,210
وه زارته ی دهره وه	76,580,949,787	42,133	76,580,991,920
وه زارته ی دارایی	10,876,181,030,589	10,113,517,230	10,886,294,547,819
وه زارته ی ناوخۆ	5,924,499,982,978	3,811,213,241	5,928,311,196,219
وه زارته ی کار و کاروباری کۆمه لایته ی	2,032,868,137,623	0	2,032,868,137,623
وه زارته ی ته ندروستی و ژینگه	2,782,765,093,439	91,623,145,513	2,874,388,238,952
وه زارته ی به رهگری	3,420,380,762,240	0	3,420,380,762,240
وه زارته ی داد	323,627,317,785	16,109,291,730	339,736,609,515
وه زارته ی په ره ورده	4,609,268,852,326	75,072,721,514	4,684,341,573,840
وه زارته ی لاوان و وه رهش	45,069,959,264	4,121,198,402	49,191,157,666
وه زارته ی بازرگانی	3,382,934,204,701	424,516,000	3,383,358,720,701
وه زارته ی رهوشنیری	52,742,105,386	150,406,050	52,892,511,436
وه زارته ی کۆمسته وه	21,540,107,076	800,605,110,288	822,145,217,364
وه زارته ی ناوه اندکرده وه و نه بشته جیکردن و شه ره وانی گشتی	115,470,058,591	365,890,419,637	481,360,478,228
وه زارته ی گشتووکان	69,250,077,962	202,123,928	69,452,201,890
وه زارته ی سه ره چاوه کانی ناو	143,665,371,034	380,946,234,606	524,611,605,640
وه زارته ی نهوت	422,664,581,854	305,850,718,681	728,515,300,536
وه زارته ی پلانداکان و	23,017,565,946	5,145,644,882	28,163,210,828
وه زارته ی په شه سازی و کانزاکان	425,723,536,162	54,396,624,722	480,120,160,884
وه زارته ی خویندنی بالا و توپۆزینه وه ی زانستی	1,121,059,044,787	16,941,765,593	1,138,000,810,380
وه زارته ی کاره با	1,145,677,405,923	201,309,346,703	1,346,986,752,626
وه زارته ی په په وه نه بیه کان	5,798,362,625	0	5,798,362,625
وه زارته ی ژینگه	21,627,122,474	0	21,627,122,474
وه زارته ی ناوارده و کۆچبه بران	28,876,037,479	0	28,876,037,479
فه سه مانگه سه ره په بخۆکان	118,307,248,538	163,078,258,028	281,385,506,566
پاریزگای به سه ره	142,811,975,350	662,255,527,008	805,067,502,358
پاریزگای نهینه وا	82,164,839,961	289,372,709,382	371,537,549,343
پاریزگای به شه	71,239,898,387	196,826,922,001	268,066,820,388
پاریزگای زیفار	61,941,119,202	178,099,550,232	240,040,669,434
پاریزگای دیاله	57,468,511,932	78,463,186,593	135,931,698,525
پاریزگای بابل	83,804,505,018	30,501,030,719	114,305,535,737
پاریزگای نهانبار	134,010,764,650	189,342,529,770	323,353,294,420
پاریزگای میسان	34,579,525,678	90,482,076,232	125,061,601,910
پاریزگای واست	52,693,018,710	134,993,390,549	187,686,409,259
پاریزگای نهجهف	54,977,293,621	111,688,585,700	166,665,879,321
پاریزگای دیوانیه	58,783,164,671	51,386,568,033	110,169,732,704
پاریزگای موسسه نا	32,831,693,476	69,936,973,807	102,768,667,283
پاریزگای که ره بالا	49,118,228,797	202,613,655,503	251,731,884,300
پاریزگای سه لاهه دین	53,276,227,758	0	53,276,227,758
نهنجومانی ده وه نه	2,346,179,356	0	2,346,179,356
نهنجومانی بالای دادوهری	202,499,811,266	320,868,600	202,820,679,866
دادگای بالای فیدرالی	2,349,087,003	0	2,349,087,003
ده سه ته ی گشتی چاوه دیزیکردنی تا بیه ته به داها ته ی فیدرالی	208,921,320	0	208,921,320
کۆی گشتی	41,765,996,164,198	6,034,625,488,513	47,800,621,652,711

له شه مانگه دا زۆرتین خه رجه له لایه نه نهنجومه نه وه زیرانه وه بووه که به ره که ی 1.2 ترلیون دیناره، نه مه شه له کاتیکدا به پئی یاسای بودجه ی 2023، جگه له دیوانی نه نهنجومه نه وه زیران، سه ره و کایته ی نه نهجمونه نه وه زیران و مه کته بی سه ره و کوه زیران، 20 شوینی دیکه به گوژمه ی 7.9 ترلیون دینار پاره ی بۆ ته رخانکراوه، له نیویاندا نوسینگه ی سه ره و کوه زیران 229 ملیار، دیوانی نه نهجمونه نه وه زیران 920 ملیار

و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران 1.2 تریلیۆن دینار. هەربۆیەش لەنیۆ ئەو 45 شوپنەیی که وەزارەتی دارایی خەرجیەکانی بۆ شەش مانگی رابردوو بۆاوکردوو، ئەنجومەنی وەزیران تاکە شوپنە که لەکۆی 5.9 تریلیۆن دینار، توانیویەتی 4.3 تریلیۆن دینارلەنیوێ بەکەمی ئەمسالدا خەرج بکات، واتە بەرپێژی 72% بودجەکەیی بوو. پروانە گرافیکی بەکەم.

خائیکی دیکەیی ژۆر سەرنجراکیش پەییوەستە بە خەرجیەکان که لە پرۆژەبەسای بودجە و راپۆرتەکانی وەزارەتی دارایی هەیه. پەییوەستە بە هەریمی کوردستان که لەنیۆ ئەو 45 شوپنەدا تەنیا ئەو پشک و بەشەیی بەر هەریمی کوردستان کهوتوو لە وەزارەتی دارایی سەفرە یاخود هیچ برە پارەیکەیی بۆ شەش مانگی سەرەتای ئەمسال بۆ خەرج نەکراوه، که هیچ نەبواپە دەبواپە نیوێ بودجەیی بەکارخستنی لەو شەش مانگەدا بۆ خەرجبکریت، بەتایبەتیش بۆ چارەکی دووهم یاخود بۆ مانگەکانی 4-5-6 که هەناردەکردنی نەوت راگیرابوو.

گرافیک 1: خەرجی چەند دامەزرێوە و وەزارەتیک لەنیوان بودجە و وەزارەتی دارایی بۆ شەش مانگی پەکەمی 2023

داهاتەکان بەپێی بودجە، وەزارەتی دارایی و وەزارەتی نەوت لە نیوێ پەکەمی 2023 دا

7 سەرچاوەیی داهاات لە بودجە و راپۆرتەکانی وەزارەتی دارایی ئاماژەیی بۆ کراوه، بەلام لەراستیدا و بەپێی ژمارەکان، داهااتی عێراق تەنیا لە نەوتەو دیت و، بەپێی راپۆرتی وەزارەتی دارایی ریزەیی 99% کۆی گشتی داهااتی لە شەش مانگی پەکەمی 2023 بۆ عێراق لەو سەرچاوەییەو هاتوو، بۆیەش داهااتەکانی عێراق وەک خەرجیەکان فرەچەشن و ئالۆز نییه، بەلکو بەرھەمھێنانی نەوت و هەناردەکردنی نەوت و وەرگرتنەو پارەکەیی بە دۆلار، که دواي دەرکردنی حەقەدەستی کۆمپانیاکان و گۆرپنەو بە دینار لە بانکی ناوھندی بۆ وڵات دەمینیتەو.

بەپێی راپۆرتەکانی وەزارەتی دارایی لە شەش مانگی پەکەمی ئەمسالدا 53.8 تریلیۆن داهااتی نەوت بوو، که لە بودجەدا وادانراوه داهااتی نەوت 58.6 تریلیۆن دینار بیت، ئەمەش بەواتای کورتهینانی 4.7 تریلیۆن دینار دیت، که بەدلتیایەو ئەگەر نرخی بەرمیلیک نەوت لە

سەرۆوی ئه و نرخه وه نه بوايه كه له بودجه دا هاتووه، جياوازيه كه چه نده هينده ده بوو. خالي سهره كي ئه م جياوازيه ش به هؤي راگرتني هه نارده كردني نه وتي هه ري مي كوردستانه وه يه، كه له بودجه كه دا به به شداري 400 هه زار به رميل نه وتي روژانه هه ژماركراوه، به لام له 25 ي ئاداري 2023 وه تاوه كو ئيستا راگيراوه.

له رووي داها تي نانه وتي به وه له ماوه ي شه ش مانگي رابردوودا، به پي بودجه كه ده بوايه داها تي نانه وتي عيراق 8.6 تريليون دينار بووايه، به لام له و ماوه يه دا داها تي نانه وتي عيراق ناقس (-) بووه، به هؤي زباني ئالوگوري دراو. كوي گشتي داها تي نانه وتي 1.9 تريليون دينار بووه، به لام وه زاره تي دارايي نيشانه ي كه مكدني له به رده م داها تي گوڤينه وه ي دراو داناوه و له و ماوه يه دا 2.14 تريليون دينار بووه، له كاتي كدا له بودجه كه دا ده بوايه 413 مليار دينار له داها تي ئالوگوري دراوه به اتابيه ته سه ر داها تي نانه وتي، وه كو له خشته ي 3 دا هاتووه.

خشته ي 3: داها تي نه وتي و نانه وتي له نيوه ي يه كه مي 2023 دا به پي وه زاره تي دارايي و بودجه ي 2023

داها ته كان / نيوه ي يه كه مي 2023 / دينار			
داها ت جوره كان ي	به پي بودجه /دينار	به پي وه زاره تي دارايي /دينار	جياوازي نيوانيان / دينار
داها تي نه وت و سه رمايه ي كانزاكان	58,626,250,000,000	53,887,299,711,339	4,738,950,288,661
با جي داخلكردني كا لا	3,178,549,879,500	782,372,724,248	2,396,177,155,252
با جي هاورد ه كردني كا لا و رسومات ي به ره مه نيان	1,365,741,508,500	422,515,551,896	943,225,956,604
رسومات	899,593,980,500	610,580,283,467	289,013,697,033
پشكي بودجه له قازانج ي كه رتي گشتي	1,650,000,000,000	213,439,917,858	1,436,560,082,142
داها تي ئالوگوري دراو	432,829,419,000	-2,142,885,417,946	2,575,714,836,946-
داها تي ديكه	1,082,994,744,000	505,956,584,683	577,038,159,317
كوي داها تي ئيستا	67,235,959,531,500	54,279,279,355,544	12,956,680,175,956
داها تي سه رمايه كان	40,500,000,000	29,060,469,216	11,439,530,784
كوي گشتي داها ت	67,276,459,531,500	54,308,339,824,760	12,968,119,706,740

له پاستيدا، به پي دانا كان ي وه زاره تي نه وت، كوي گشتي داها تي نه وتي عيراق له ماوه ي نيوه ي يه كه مي 2023 دا گه يشتووه ته 59 تريليون دينار، واته سه رريزي ئه وه ي كردووه كه له بودجه دا هاتووه، به لام ئه وه پيش خه رجي به ره مه نياني كو مپانيا خزمه تگوزاريه كان و خه رجي به كان ي ديكه ي په يوه ست به به ره مه نيان و هه نارد ه كردنه وه بووه.

له ماوه ي نيوه ي يه كه مي 2023 دا، كوي داها تي نه وت كه بو وه زاره تي دارايي عيراق گه پاوه ته وه، ته نيا 53.8 تريليون بووه، واته داها تي پووختي ده ولت بووه له نه وت و كانزاكانه وه، له كاتي كدا به پي وه زاره تي نه وت، كوي داها ت له و ماوه يه دا 44.4 مليار دو لار بووه كه ده كاته 59.4 تريليون دينار، به شيوه يه ك له ماوه ي ئه و شه ش مانگه دا عيراق 595 مليون به رميل نه وتي هه نارد ه كردووه، به تي كراي روژانه ي 3.29 مليون به رميل و نخي هه ر به رميليك 74.66 دو لار بووه، وه كو له خشته ي 4 دا هاتووه.

خشته ي 4: ورده كاري به كان ي داها تي نه وت به گوڤره ي بلا و كراوه كان ي وه زاره تي نه وت له نيوه ي يه كه مي 2023

هەناردەکردنی نەوت لە شەش مانگی یەکەمی 2023 دا									
مانگ	بەرهەنکردن/بەرم	تیکرای رۆژانه/ میلیون بەرمیل	هەناردە ناوەراست و باشووری عێراق/بەرمی ل	هەناردە کراوە لە رێژگە چەپھان - کێژگەکانی کەرکوک/بەرمی ل	هەناردە کراوە لە رێژگە ئوردن/بەرمی ل	هەناردە کراوە لە کێژگە گەیارەو/بەرمی ل	داھات میلیار دۆلار	تیکرای نرخ بەرمیل/دۆ لار	داھات /میلیار دینار
کانوونی دووەم*	101,245,095	3.266	98,460,050	309,529	2,475,516	0	\$7.663	\$75.695	11,187.98
شوبات	92,255,610	3.295	89,140,448	2,834,393	280,769	0	\$7.063	\$76.566	9,518.26
ئادار	100,913,027	3.255	98,875,692	1,727,494	309,841	0	\$7.506	\$74.385	9,757.80
نیسان*	98,634,947	3.288	98,634,947	0	0	0	\$7.699	\$78.058	10,008.70
ئایار	102,463,387	3.305	102,206,413	0	256,974	0	\$7.325	\$71.485	9,522.50
حوزەیرا ن	100,059,052	3.335	98,725,620	0	299,445	1,033,987	\$7.180	\$71.755	9,405.41
کۆی گشتی	595,571,118	3.29	586,043,170	4,871,416	3,622,545	1,033,987	\$44.44	\$74.66	59,400.65

سەرچاوه: وەزارەتی نەوتی عێراق، بۆلەتوکرۆمە مانگانە لەبارەى هەناردەکردن، داھات و نرخى نەوت

تێبینی: نرخى دۆلار بۆ دینار لە مانگی 1 تاوەکو 7 شوبات بە 1450 دینار، لەو رۆژە بەدواوە بە 1310 دینار دانراوە بۆ گۆڕینی دۆلار بە دینار.

نزیكەى 5.5 تریلیۆن دینار جیاوازی لەنیوان راپۆرتەکانی وەزارەتی دارایی و وەزارەتی نەوتی عێراق لەماوەی شەش مانگی یەکەمی 2023 دا هەبە، بەشێوەیەک بەرزترینی لە نیسانی 2023دا بە 1.6 تریلیۆن دینار بوو و نزمترینی لە شوبات بوو کە 596 ملیار دینار بوو.

خشتەى 5: جیاوازی داھاتی نەوت لەنیوان راپۆرتەکانی وەزارەتی دارایی و وەزارەتی نەوتی عێراق لەنیوێی یەکەمی 2023 دا

مانگەکان	داھاتی نەوت / وەزارەتی نەوت / تریلیۆن دینار	داھاتی نەوت وەزارەتی دارایی / تریلیۆن دینار	جیاوازی نیوانیان وەزارەتی دارایی و نەوت / تریلیۆن دینار
کانوونی دووەم	11.188	10.286	0.902
شوبات	9.518	8.922	0.596
ئادار	9.758	9.045	0.713
نیسان	10.009	8.354	1.655
ئایار	9.523	8.856	0.667
حوزەیران	9.405	8.425	0.980
کۆی گشتی	59.401	53.887	5.513

ئەگەر ئەو جیاوازییەى نیوان وەزارەتی نەوت و وەزارەتی دارایی بە حەقەدەستی کۆمپانیا خزمەتگوزارییەکان و تێچوووی بەرمیلێک نەوت دا بنیین، ئەوا لەماوەی شەش مانگی رابردوودا تێچوووی بەرمیلێک نەوت لە عێراق لە 7.1 دۆلار بۆ 7.8 دۆلار بوو، لەکاتیکیدا ئەم پرە جیاوازیەى لەو خەرجییەى لە بودجەى 2023دا بۆ وەزارەتی نەوت دانراوە کە پرەکەى 23.2 تریلیۆن دینار و بەتەنیا لە بودجەى بەکارخستندا 7.4 تریلیۆن دینار بۆ دانراوە!

لەسەرئێوە ئەمانەشەو، لەماوەی شەش مانگی یەکەمی ئەمساڵدا لە دەرەوێى ئەو پرە پارەییەى لەسەرئێوە ئاماژەى بۆ کراوە، لەنیو راپۆرتەکانی وەزارەتی دارایی پرە 728 ملیار دینار دیکە خەرجی وەزارەتی نەوت بوو، کە 422 ملیار بۆ بودجەى بەکارخستن و 305

لە ياسای بودجەى 2023دا كە بۆ دوو سالى داھاتووشە، داھاتى نەوتى عىراق بە ھەريىمى كوردستانەو بە 117.2 تریليۇن دینار دانراو، كە وادانراو عىراق رۆژانە 3.5 ملیون بەرمیل ھەناردە بکات. بە جۆرک 3.1 ملیون بەرمیلی لەلایەن بەغدا و 400 ھەزار بەرمیلی لەلایەن ھەولێرەو بەیت، بەلام دواى راگرتنى ھەناردەکردن و نەگەشتنە ریککەوتنى ئەنقەرە و بەغدا، پیناچیت ئەم 400 ھەزارە بەشداری لە ھەناردەکردن بکات وەكو ئەوێ لە بودجەدا ھاتووہ كە بۆ شەش مانگی رابردوو 72.4 ملیون بەرمیل و بۆ چارەكى دووہمى سأل واتە مانگەکانى 4-5-6 نزیكەى 36.4 ملیون بەرمیل نەوت.

بەگشتى و لەو شەش مانگەدا بەپى بودجەكە و بەپى تیکرای نرخی نەوتى ھەناردەكراوى عىراق، بە برى 5.4 ملیار دۆلار زیان بەر بودجەى عىراق كەوتووہ، ئەگەرىش بەپى نرخی نەوت لە بودجەدا بەیت، ئەوا 5.04 ملیار دۆلار زیان بەر عىراق كەتووہ، ھەرچەندە تاوہكو ئیستاش كە نزیكەى دوو مانگ و 10 رۆژ لەنیوہى دووہمى سأل تیپەرپۆہ، نازانریت ھەناردەکردنى نەوتى ھەريىمى كوردستان دەستپیدەكاتەوہ یاخود نا؟ بروانە خشتەى 5 لەبارەى داھاتى نەوت بەگوێرەى بودجەى 2023ى عىراق.

خشتەى 6: داھاتى نەوتى عىراق بەپى پرۆژەياسای بودجە لەنیوہى یەكەمى 2023

برى داھاتى نەوت بەپى بودجە 2023 لە نیوہى یەكەمى 2023						
مانگ	تیکرای رۆژانە/ ملیون بەرمیل	برى ھەناردەكراو/بەرمیل	ھەناردەى ناوہراست و باشوورى عىراق/بەرمیل رۆژانە	ھەناردەكراو لە ھەريىمى كوردستان/ بەرمیل رۆژانە	داھاتى مانگانە /دۆلار	داھاتى مانگانە /دینار
كانوونى دووہم	3,500,000	108,500,000	3,100,000	400,000	\$7,595,000,000.0	د.ع. 9,873,500,000,000
شوبات	3,500,000	98,000,000	3,100,000	400,000	\$6,860,000,000.0	د.ع. 8,918,000,000,000
ئادار	3,500,000	108,500,000	3,100,000	400,000	\$7,595,000,000.0	د.ع. 9,873,500,000,000
نیسان	3,500,000	105,000,000	3,100,000	400,000	\$7,350,000,000.0	د.ع. 9,555,000,000,000
ئایار	3,500,000	108,500,000	3,100,000	400,000	\$7,595,000,000.0	د.ع. 9,873,500,000,000
حوزەیران	3,500,000	105,000,000	3,100,000	400,000	\$7,350,000,000.0	د.ع. 9,555,000,000,000
كۆى گشتى	21,000,000	633,500,000	3,100,000	72,400,000	44,345,000,000	57,648,500,000,000

كۆتایى

خەمڵاندنەكان یاخود پشتبەستەستەنەكانى خەرجى و داھاتەكانى عىراق وەك ئەوہى لە بودجەدا ھاتووہ لە گەل ئەوہى جیبەجى دەكریت جیاوازی گەورەى تىدايە، سادەترین نموونە برى ھەناردەکردنى نەوتى رۆژانەبە كە 3.5 ملیون بەرمیلە، بەلام بەتیکرا توانراوہ 3.29 ملیون بەرمیل ھەناردە بكریت.

لەرووى داھاتەوہ، بەتایبەتى داھاتى نەوتى نەك ھەر زیاد نەكراوہ بەلكوو قەرزى ھاتووہتە سەر. لەكاتىكدا لەياساكەدا چاوہپواندەكرا 13% داھاتى نەوتى كۆبكریتەوہ، بەلام لە شەش مانگی یەكەمى ئەمسالدا خوار 1% داھاتى نەوتى ھاتووہ و 99% لە داھاتى نەوتەوہ بووہ.

ئەم جیاوازییانەى داھات و خەرجیەكان وەك ئەوہى لە بودجە ولە راپۆرتەكانى وەزارەتى دارايدا ھاتووہ لەلایەك و ئەو جیاوازییەى لە ژمارەكانى ياساكەدا ھەبە، كە بەگشتى سەروو 1 تریليۇن دینارە و بەتەنیاش لە بەشە بودجەى پارىزگای ئەنبار 30 ملیار دینارە، بەدلنیايەوہ ئەگەر وردەكارىيەكانى ئەو 65 دامەزراوہ، وەزارەت و پارىزگایانەش وردتر بكریتەوہ شتى نوئ دەبينن.

لە كۆتاییدا، ئیستا باس لەوہ دەكریت كە بەغدا 6 دۆلارى بۆ خەرجى بەرھەمھيٺانى ھەر بەرمیلێك نەوتى بەرھەمھيٺانراو لە ھەريىمى كوردستان داناوہ، لەكاتىكدا لە دەرەوہى پارەى تەرخانكراوى سالانە بۆ وەبەرھيٺان لە كەرتى نەوتى عىراق كە پرەكەى 15 تریليۇن دینارە، تیچووێ ھەر بەرمیلێك نەوت لە عىراق 7 بۆ 8 دۆلارە، ئەمەش سەرەراى ئەوہى كە ھەمووان دەزانن پىگانە و تیچووێ بەرمیلێك نەوت لە

ھەرئىمى كوردستان زۆر جياوازترە لە عىراق، نەوھكو تەنيا بەھۆى كارى كۆمپانيا نۆودەولەتییەكانى نەوت لە ھەرئىمى كوردستان بەلكوو بەھۆى پىكاتهى جیولۆجى بىرە نەوتییەكان و ژینگەى تايبەتى كىلگە نەوتییە دۆزراوھكان لە ھەرئىمى كوردستانە كە تیچووھكەى ئەو برە نىيە و نزیكیش نىيە لەو برەى كە عىراق بۆ بەرھەمھێنانى بەرمىلىك نەوت باسى دەكات.